

Stojkić, I.; Gabrić, D.

ANALIZA UČINAKA ODABRANIH ASPEKATA INTERNACIONALIZACIJE NA SVEUČILIŠTU U MOSTARU

Sažetak: Globalizacija je proces koji utječe na sve aspekte društva, uključujući i visoko obrazovanje. Stoga, međunarodna suradnja predstavlja važan aspekt funkcioniranja, pozicioniranja i razvoja svake visokoškolske institucije. Sveučilište u Mostaru je jedina visokoškolska institucija koja baštini hrvatsku kulturu i jezik u Bosni i Hercegovini. S druge strane, jedan od osnovnih ciljeva Sveučilišta u Mostaru je otvorenost prema drugima i drugačijima, koji se postiže, između ostalog, i kroz različite oblike međunarodne suradnje. Stoga je razvoj Sveučilišta u Mostaru jedan od neupitnih preuvjeta opstanka Hrvata u Bosni i Hercegovini, ali i razvoja cjelokupnog bosanskohercegovačkog društva u korist svih građana. Predmet ovog rada je analiza učinaka odabranih aspekata internacionalizacije. Za potrebe analize korišteni su sekundarni podatci analizom sadržaja podataka iz službenih evidencija Sveučilišta u Mostaru. Rezultati pokazuju napredak u međunarodnoj suradnji Sveučilišta u Mostaru te da mogu i trebaju biti jedan od smjerova razvoja Sveučilišta u Mostaru.

Ključne riječi: internacionalizacija, međunarodna suradnja, visoko obrazovanje, Sveučilište u Mostaru.

Podatci o autorima: Stojkić, I.[nja], mag. oec., Sveučilište u Mostaru, Rektorat, Trg hrvatskih velikana 1, 88000 Mostar, Bosna i Hercegovina, inja.boban@sve-mo.ba; dr. sc. Gabrić, D.[ragan], Sveučilište u Mostaru, Rektorat, Trg hrvatskih velikana 1, 88000 Mostar, Bosna i Hercegovina, dragan.gabric@sve-mo.ba

ANALYSIS OF THE SELECTED IMPACTS OF INTERNATIONALIZATION OF UNIVERSITY OF MOSTAR

Summary: Globalization is a process which effects every aspect of society including higher education. Therefore, international cooperation serves as an important aspect of functioning, positioning and development of every higher education institution. The University of Mostar is higher educational institution, which preserves Croatian heritage and language in Bosnia and Herzegovina. On the other hand, one of the University's basic goals is transparency toward those who are different, which is accomplished through different forms of international cooperation among many other things. Therefore, the development of the University of Mostar is one of the crucial prerequisites for the survival Croats in Bosnia and Herzegovina, but also for the development of the whole society from which all of its citizens benefit. The main thesis of the paper is analysis of the selected impacts of internationalization of University of Mostar. Secular data used for the sake of this paper were taken from analysis of the official University's records. The results show progress with University's international communication and they confirm that this is one of the best directions for the future success of University's development.

Keywords: internationalization, international cooperation, higher education, University of Mostar

Data about the authors: Stojkić, I.[nja], mag.oec., University of Mostar, Rectorate, Trg hrvatskih velikana 1, 88000 Mostar, Bosna i Hercegovina,inja.boban@sve-mo.ba; dr.sc. Gabrić, D.[ragan], University of Mostar, Rectorate, Trg hrvatskih velikana 1, 88000 Mostar, Bosna i Hercegovina, dragan.gabric@sve-mo.ba

1. Uvod

Globalizacija je proces koji je utjecao na svaki aspekt društva, pa tako i na visoko obrazovanje. Učinci globalizacije, kao što su povezivanje društva, ekonomije, politike i prava te kulturnih i socijalnih odnosa, su procesi kojima se moraju prilagoditi svi akteri navedenih područja djelovanja. U sklopu globalizacije, pojam internacionalizacije postaje neizbježan i pojam je koji se u visokom obrazovanju sada već ustalio, te možemo reći postao neizbježan dio promišljanja o budućnosti visokog obrazovanja.

Internationalizacija se može i definirana je na mnogo načina. Prema definiciji autorice Jane Knight internacionalizacija visokog obrazovanja je također proces integracije međunarodne, interkulture i globalne dimenziju u svrhu, funkcije (podučavanje, istraživanje i usluge) i isporuka visokog obrazovanja na institucijskoj i državnoj razini.¹

Sveučilište u Mostaru, kao jedina visokoškolska institucija koja baštini hrvatsku kulturu i jezik u Bosni i Hercegovini, dugi niz godina radi na razvoju, pa tako i na procesu internacionalizaciji kao dijelu strategije ove institucije. Razvoj i održavanje Sveučilišta važni su zbog značenja koje ima za opstanak Hrvata u Bosni i Hercegovini, međutim, zbog svog specifičnog položaja u užurbanom i nepredvidivom procesa globalizacije i internacionalizacije mora paziti na zadržavanje osebnosti i specifičnosti svog postojanja, te na taj način promovirajući svoje povijesno i kulturno nasljeđe postati akter na tržištu obrazovanja zanimljiv i privlačan drugim i drugačijima na međunarodnoj razini.

Uključivanje u europske projekte, prvenstveno projekt ERASMUS, te usvajanje Bolonjske deklaracije (19. lipnja 1999. godine, Bologna) otvorili su širom vrata internacionalizaciji sveučilišta.

Zadnja Strategija Sveučilišta u Mostaru za 2011. – 2016. odlukom Senata Sveučilišta u Mostaru od 20. prosinca 2012. godine usvojen je dokument kojim su definirani ključni ciljevi razvitka ove visokoškolske ustanove. Među osam navedenih strateških ciljeva Sveučilišta, strateški cilj pod rednim brojem tri glasio je: Dinamično Sveučilište aktivno uključeno u Europski istraživački prostor i Europski prostor visokog obrazovanja koje sustavno i organizirano potiče unutarnju i vanjsku mobilnost znanstvenika i studenata, sudjelovanje u europskim istraživačkim projektima i projektima od značaja za razvoj sveučilišta i njegovih funkciji.² Navedeno svjedoči tome da je internacionalizacija sveučilišta bila prepoznata i kroz strategiju za prošlo razdoblje Sveučilišta, ali i kao podloga za razvoj zasebne pod strategije internacionalizacije u okviru nove planirane strategije Sveučilišta. Nova strategija in-

1 <https://www.sensepublishers.com/media/475-higher-education-in-turmoil.pdf> (Publikacija: Knight, J. (2008). Higher Education in Turmoil; The Changing World of Internationalization, Sense Publishers, Rotterdam, 2008, pristup 30. 1. 2018. godine).

2 <http://www.sum.ba/hr/statut-sveucilista-u-mostaru> (Publikacija: Statut Sveučilišta u Mostaru, pristup 31. 1. 2018. godine).

ternacionalizacije Sveučilišta, koja je u trenutku pisanja rada u izradi, oslanja se na procese koji uključuju takozvanu internacionalizaciju „kod kuće“, kao i vanjsku internacionalizaciju. Planirana strategija uključivati će aspekte internacionalizacije kao što su mobilnost studenata, nastavnog i nenastavnog osoblja, znanstveni istraživački projekti i programi, jačanje internacionalizacije Sveučilišta kroz institucionalne sporazume i suradnje te jačanje institucionalnih kapaciteta Sveučilišta.

2. Metodologija istraživanja

S obzirom na dvojakost provedenih analiza, za potrebe empirijskog dijela istraživanja podaci su prikupljeni dominantno iz internih izvještaja Ureda za međunarodnu suradnju Sveučilišta u Mostaru. U tom pogledu uzorak obuhvaća sve ustrojbene jedinice Sveučilišta u Mostaru. Za potrebe kvalitativne analize internacionalizacije podaci su prikupljeni iz uzorka koji je uključivao studente i predstavnike rukovodstva sveučilišta i ustrojbenih jedinica. Kvalitativna analiza je podrazumijevala primjenu SWOT³ analize, odnosno analizu snaga, slabosti, prilika i prijetnji u pogledu internacionalizacije.

Metodologija prikupljanja i obrade podataka podrazumijeva izbor odgovarajućih instrumenata prikupljanja, sistematizacije, klasifikacije i statističke obrade podataka. Podatci za potrebe empirijskog dijela istraživanja prikupljeni su primjenom tehnike analize sadržaja i tehnike anketiranja. Analiza sadržaja je primijenjena na empirijske podatke dobivene iz internih izvještaja Ureda za međunarodnu suradnju Sveučilišta u Mostaru u razdoblju od 2015. godine do 2017. godine na uzorku koji obuhvaća sve ustrojbene jedinice Sveučilišta u Mostaru. U sljedećem koraku podaci su klasificirani i rangirani gdje je to bilo potrebno, te analizirani primjenom različitih metoda deskriptivne statistike, kako bi se uočila ciljana kretanja i strukture, te učinci. Za potrebe provođenja kvalitativne analize podaci su prikupljeni primjenom tehnike anketiranja jedinica uključenih u uzorak (studenti i rukovodstva sveučilišta i fakulteta). Anketni upitnik je obuhvaćao 109 grupa pitanja s ponuđenim višestrukim odgovorima, koji je bio dostupan elektronički, kako bi se olakšalo prikupljanje i analiza podataka. Tehnika anketiranja je obuhvatila prikupljanje podataka o stanju različitih aspekata internacionalizacije na Sveučilištu u Mostaru, a s ciljem provođenja kvalitativne analize. Anketiranje je provedeno u okviru međunarodnog projekta financiranog od strane Europske komisije. Projekt Erasmus + STINT - *Strengthening of Internationalisation in B&H Higher Education*⁴ (hrv. Jačanje internacionalizacije u bosanskohercegovačkom visokom obrazovanju). Sudionici projekta su, između ostalih, sva javna sveučilišta u BiH uključujući i Sveučilište u Mostaru. Jedan od osnovnih ciljeva ovog projekta je jačanje postojećih i izgradnja novih kapaciteta za unaprjeđenje različitih aspekata internacionalizacije.

Za potrebe istraživanja kao temeljni oblik znanstveno spoznajnog procesa primijenjene su s jedne strane statističke metode koje uključuju primjenu deskriptivne statistike, te s druge strane kvalitativne metoda SWOT analize, a dobiveni rezultati su prezentirani pomoću grafičkih i tabličnih prikaza.

3 SWOT - engl. Strengths, weaknesses, opportunities and threats analysis (hrv. analiza snaga, slabosti, prilika i prijetnji).

4 Broj projekta 561874-EPP-1-2015-1-BE-EPPKA2-CBHE-SP.

3. Diskusija rezultata istraživanja

Različiti aspekti internacionalizacije važan su dio postojanja i funkcioniranja Sveučilišta u Mostaru. Osim toga, internacionalizacija je u samoj misiji i viziji Sveučilišta u Mostaru, budući da Sveučilište u Mostaru želi biti i jest otvoreno drugim i drugačijima s ciljem povećanja sveopćeg znanja. Ovaj dio rada je posvećen prezentiranju i diskusiji rezultata kvantitativne i kvalitativne analize različitih i odabranih aspekata internacionalizacije. Dakle, ovdje se radi o analizi odabranih aspekata internacionalizacije, budući da sveobuhvatna analiza prelazi okvire i opseg ovog rada.

3.1. Rezultati kvantitativne analize odabranih aspekata internacionalizacije

Kvantitativna analiza fokusira se na osnovne brojčane pokazatelje u vezi sa strukturom i trendom kretanja odabranih aspekata internacionalizacije, i to članstva u različitim sveučilišnim i akademskim organizacijama, sudjelovanja u međunarodnim (prije svega Erasmus) projektima izgradnje i unaprjeđenja kapaciteta u visokom obrazovanju, sudjelovanja u međunarodnim (prije svega CEEPUS i Erasmus) projektima mobilnosti osoblja i studenata, ostvarenih dolaznih i odlaznih mobilnosti kako studenata tako i nastavnog i nenastavnog osoblja. Iako postoje i brojni drugi aspekti internacionalizacije, autori smatraju da će i rezultati ove analize biti u funkciji doprinosa spoznaje postojećeg stanja i razine internacionalizacije na Sveučilištu u Mostaru s ciljem poduzimanja daljnjih koraka i aktivnosti u pravcu daljnjeg razvoja i sveopće internacionalizacije Sveučilišta u Mostaru i pozicioniranja istog kao otvorenog, modernog i razvijenog sveučilišta u ovom dijelu Europe.

Sveučilište je punopravni član različitih akademskih i sveučilišnih mreža kao što su EUA (European University Association), DRC (Danube Rectors' Conference), UNIADRION, AARC, EUCEN i drugi (vidjeti tablicu 1.). Članstvo Sveučilišta u Mostaru isto pozicionira i međunarodno prepoznaje kao akademski i istraživački priznato i razvijeno europsko sveučilište.

Tablica 1. – Članstvo u međunarodnim sveučilišnim mrežama

R. br.	Naziv sveučilišne mreže	Status članstva
1.	DRC - Danube Rectors' Conference	Članica
2.	EUA - European University Association	Članica
3.	RCAA - Rectors' Conference of the Alps-Adriatic Universities	Članica
4.	UniAdrion	Članica (trenutačno članica upravnog odbora)
5.	Rektorski zbor Republike Hrvatske	Pridružena članica
6.	EUCEN	Članica

Izvor: interni izvještaji Ureda za međunarodnu suradnju Sveučilišta u Mostaru

Sveučilište u Mostaru treba i u idućem razdoblju intenzivirati i ostvarivati članstva ne samo u okviru europske sveučilišne mreže već i izvan Europe, s ciljem pozicioniranja kao otvorenog i međunarodno priznatog sveučilišta.

Sveučilište sudjeluje u nekoliko Erasmus+ projekata za izgradnju kapaciteta koji se bave osiguranjem kvalitete u visokom obrazovanju, osuvremenjivanjem knjižnica, kvalifikacijskim okvirom u BiH, cjeloživotnim učenjem i internacionalizacijom na visokoškolskim institucijama u BiH. Nadalje, u tijeku je implementacija i Jean Monnet modula, kao i istraživač-

kog projekta ETNA 2020, u okviru Obzor 2020 projekta (vidjeti tablicu 2.).

Tablica 2. – Sudjelovanje u međunarodnim istraživačkim projektima i projektima izgradnje kapaciteta u visokom obrazovanju

R. br.	Naziv projekta	Godina početka/ završetka
1	<i>Library Network Support Services: modernising libraries in Western Balkan countries through staff development and reforming library services – WB LNSS</i> http://sve-mo.ba/ured-za-medjunarodnu-suradnju/erasmus-projekt-wblnss/	2016. – 2019.
2	<i>Strengthening of Internationalisation in B&H Higher Education – STINT</i> http://sve-mo.ba/ured-za-medjunarodnu-suradnju/erasmus-stint/	2016. – 2019.
3	565159-EPP-1-2015-1-BAEPPJMO-MODULE, Jean Monnet Module	2016. -
4	<i>Qualifications Framework as Platform for the development of learning outcomes based curriculum – QFP</i> http://sve-mo.ba/ured-za-medjunarodnu-suradnju/erasmus-qfp/	2017. – 2020.
5	<i>Introducing competence-based preschool teacher education curricula in Bosnia and Herzegovina –TEACHER</i> http://www.unt.ba/v2/medunarodna-saradnja/programmes-and-projects/erasmus/teacher	2017. – 2020.
6	<i>Western Balkans Academic Education Evolution and Professional's Sustainable Training for Spatial Data Infrastructures –BESTSDI</i> http://bestsdi.eu/	2017. – 2020.
7	<i>European Transport Network Alliance 2020 – ETNA 2020</i>	2016. – 2020.

Izvor: interni izvještaji Ureda za međunarodnu suradnju Sveučilišta u Mostaru

Bitan aspekt internacionalizacije je uspostavljanje bilateralne suradnje s drugim europskim i svjetskim sveučilištima te formaliziranje iste kroz definiranje i potpisivanje sporazuma. Sveučilište u Mostaru je potpisalo više desetaka sporazuma s renomiranim sveučilištima i institutima iz zemalja Europske unije (Francuska, Poljska, Češka, Italija, Austrija, Slovenija i druge), zemalja izvan Europske unije (Kina, Makedonija, Crne Gora, Srbija), kao i sa svim javnim sveučilištima Republike Hrvatske. Pregled ostvarene bilateralne suradnje sa sveučilištima dan je u tablici 3.

Tablica 3. - Pregled sporazuma o međusveučilišnoj suradnji i mobilnosti

Stavka / godina	2014. i prije	Struktura u %	2015. -2017.	Struktura u %	Indeks kretanja
Sporazum o međusveučilišnoj suradnji	10	50,00%	9	18,00%	12,50%
Sporazumi o međusveučilišnoj suradnji i mobilnosti	8	50,00%	41	82,00%	412,50%
UKUPNO	16	100,00%	50	100,00%	212,50%

Izvor: interni izvještaji Ureda za međunarodnu suradnju Sveučilišta u Mostaru

Rezultati prezentirani u tablici 3. pokazuju da se broj potpisanih bilateralnih sporazuma o međusveučilišnoj suradnji povećao za 12,50% u razdoblju od 2015. do 2017. godine u odnosu na razdoblje prije 2014. godine. Također, još je primjetniji i intenzivniji porast ostvarenih sporazuma o mobilnosti koji su za više od četiri puta veći u razdoblju od 2015. do 2017. godine u odnosu na razdoblje prije 2014. godine.

Sveučilište u Mostaru je aktivno uključeno u program Erasmus+ (2014. - 2020.) i aktivno promiče mobilnosti studenata, nastavnika, istraživača i administrativnog osoblja, kao i uklanjanje prepreka njihovom slobodnom kretanju. Prema Dankić (2017) „pod studentskom mobilnošću se podrazumijeva da student Sveučilišta odlazi na neko drugo sveučilište u trajanju od jednog ili dva semestra, odsluša nastavu i ispuni sve unaprijed definirane obveze. Po povratku priznaje mu se studiranje na drugom sveučilištu. Na ovaj način se proširuje znanje pojedinca i povećavaju mogućnosti zapošljavanja kroz modernizaciju i poboljšanje visokog obrazovanja, kao i razmjena dobre prakse između sveučilišta i gospodarstva. Ovim programom Sveučilište u Mostaru daje mogućnost svojim studentima da dio studija provedu na više od 20 europskih sveučilišta, a s druge strane strani studenti mogu studirati na Sveučilištu.“⁵ Sveučilište u Mostaru je član i mreže CEEPUS, koja omogućuje studentima kao i osoblju sudjelovanje u razmjeni u zemljama podunavske regije. Osnovni pokazatelji obilježja ostvarenih odlaznih i dolaznih mobilnosti dani su u tablicama 4. i 5

Tablica 4. - Pregled ostvarenih odlaznih mobilnosti u razdoblju od 2015. do 2017.

Naziv projekta mobilnosti	Ostvarene odlazne mobilnosti 2015. - 2017.			
	Studenti	struktura u %	Osoblje	struktura u %
Članice CEEPUS mreže 2013.-2017.	16	34,04%	1	2,63%
Erasmus + mobilnosti	31	65,96%	37	97,37%
UKUPNO	47	100,00%	38	100,00%

Izvor: interni izvještaji Ureda za međunarodnu suradnju Sveučilišta u Mostaru

⁵ Dankić, I., Zbornik radova Hrvati Bosne i Hercegovine - nositelji europskih vrijednosti, Neum, 2017., str. 104.

Tablica 4. - Pregled ostvarenih dolaznih mobilnosti u razdoblju od 2015. do 2017.

Naziv projekta mobilnosti	Ostvarene dolazne mobilnosti 2015.-2017.			
	studenti	struktura u %	osoblje	struktura u %
Članice CEEPUS mreže 2013.-2017.	31	86,11%	5	17,86%
Erasmus + mobilnosti	5	13,89%	23	82,14%
UKUPNO	36	100,00%	28	100,00%

Izvor: interni izvještaji Ureda za međunarodnu suradnju Sveučilišta u Mostaru

Rezultati prikazani u tablicama 4. i 5. pokazuju da u pogledu odlaznih mobilnosti i studenti (65,96%) i nastavno i nenastavno osoblje (97,37%) najčešće koriste Erasmus + projekte mobilnosti, dok su ostvarene mobilnosti po osnovi CEEPUS programa manje zastupljene. S druge strane, kada se raspravlja o ostvarenim dolaznim mobilnostima kod studenata (86,11%) više je zastupljen CEEPUS program mobilnosti u odnosu na Erasmus + program. Iz toga se može izvući zaključak da je Sveučilište u Mostaru još uvijek, prije svega u pogledu dolaznih mobilnosti, interesantno studentima sveučilišta iz regije.

Tablica 5. - Pregled ostvarenih Erasmus+ mobilnosti u razdoblju od 2015. do 2017. godine po skupinama zemalja

Projektna zemlja	Ostvarene mobilnosti u razdoblju 2015.-2017.				Ukupno	
	studenti	struktura u %	osoblje	struktura u %	Studenti i osoblje	struktura u %
Zemlje unutar EU	29	80,56%	46	76,67%	75	78,13%
Zemlje izvan EU	3	8,33%	0	0,00%	3	3,13%
Republika Hrvatska	4	11,11%	14	23,33%	18	18,75%
Ukupno	36	100,00%	60	100,00%	96	100,00%

Izvor: interni izvještaji Ureda za međunarodnu suradnju Sveučilišta u Mostaru

U pogledu analize strukture ostvarenih mobilnosti temeljem Erasmus + programa mobilnosti, na temelju podataka iz tablice 5. može se uočiti da su najčešće destinacije za realizaciju, prije svega odlaznih mobilnosti studenata i osoblja, zemlje iz Europske unije (78,13%). Republika Hrvatska za 11,11% studenata, odnosno 23,33% nastavnog i nenastavnog osoblja, partnerska zemlja za realizaciju, prije svega, odlaznih mobilnosti.

Tablica 6. - Pregled kretanja ostvarenih Erasmus+ mobilnosti u razdoblju od 2015. do 2017. po skupinama zemalja

Projektna zemlja	Indeks kretanja 2016./17. u odnosu na 2015./16. akademsku godinu		
	studenti	osoblje	Ukupno
Zemlje unutar EU	63,64%	70,59%	67,86%
Zemlje izvan EU	100,00%	0,00%	100,00%
Republika Hrvatska	0,00%	150,00%	100,00%
Ukupno	76,92%	85,71%	82,35%

Izvor: interni izvještaji Ureda za međunarodnu suradnju Sveučilišta u Mostaru

Rezultati prezentirani u tablici 6. u pogledu trenda kretanja ostvarenih mobilnosti temeljem Erasmus + programa mobilnosti pokazuju pozitivne trendove i značajna povećanja ostvarenih mobilnosti kako kod studenata tako i kod nastavnog osoblja. Vrijedi primijetiti da se broj ostvarenih, prije svega odlaznih, mobilnosti povećava kod zemalja Europske unije koje su i dalje najatraktivnija destinacija za ostvarenje mobilnosti kako za studente tako i za nastavno i nenastavno osoblje. Nadalje, broj ostvarenih, prije svega odlaznih mobilnosti, značajno se povećao kod nastavnog i nenastavnog osoblja u Republiku Hrvatsku, što se može obrazložiti povoljnošću geografskog položaja i blizine Republike Hrvatske, jezičnom kompatibilnošću, kao i jednostavnošću ostvarenja mobilnosti.

Predstavljani podatci ukazuju da je Sveučilište orijentirano internacionalizaciji kao bitnom aspektu postojanja i funkcioniranja. Nadalje, evidentni su pozitivni trendovi ako se promotre odabrani aspekti internacionalizacije, prije svega u dijelu mobilnosti. Prema Dankić (2017) „uloga internacionalizacije u izgradnji europskog i globalnog identiteta Sveučilišta je nedvojbeno i njezinim povećavanjem se mogu: poboljšati kvaliteta obrazovanja i istraživanja i unaprijediti razvoj; povećati međunarodni ugled i postići bolje mjesto kod rangiranja kao i kompetitivnost u odnosu na druga sveučilišta; spremiti studenti za globalno tržište rada; privući strani studenti i ostvariti financijska korist.“⁶ Nadalje, naglasak na mobilnostima kao bitnom, ali ne i jednom, aspektu internacionalizacije, može i treba biti instrument za ostvarivanje pozitivne percepcije o Sveučilištu u Mostaru, ali neizravno i o Hrvatima iz Bosne i Hercegovine kao nositeljima europskih vrijednosti u BiH.

3.2. Rezultati kvalitativne analize u vezi internacionalizacije

Kvalitativna analiza u vezi internacionalizacije je provedena u okviru međunarodnog projekta izgradnje kapaciteta u visokom obrazovanju Erasmus + STINT - Strengthening of Internationalisation in B&H Higher Education (hrv. Jačanje internacionalizacije u bosanskohercegovačkom visokom obrazovanju). Sudionici projekta su, između ostalih, sva javna sveučilišta u BiH uključujući i Sveučilište u Mostaru. Jedan od osnovnih ciljeva ovog projekta je jačanje postojećih i izgradnja novih kapaciteta za unaprjeđenje različitih aspekata internacionalizacije. Kvalitativna analiza je provedena primjenom SWOT analize, a na temelju podataka prikupljenih tehnikom anketiranja svih interesnih strana u pogledu internacionalizacije na sve-

⁶ Dankić, I., Zbornik radova Hrvati Bosne i Hercegovine - nositelji europskih vrijednosti, Neum, 2017., str. 105.

učilištima. Osim toga, relevantni podaci prikupljeni su iz pravnih dokumenata i propisa, sveučilišnih izvješća o sličnim pitanjima, općeg mišljenja i stavova te svakodnevnog rada. Provođenje SWOT analize je bio jedan od neophodnih koraka k razvoju strategije internacionalizacije kao bitnom rezultatu ovog europskog projekta. Osnovni rezultati kvalitativne analize dani su u tablici 7.

Tablica 7. – SWOT analiza u vezi s internacionalizacijom na Sveučilištu u Mostaru

	Pozitivno	Negativno
Interna okolina	<p>Snage</p> <p>Jedno javno sveučilište u BiH koje nastavu izvodi na hrvatskom jeziku</p> <p>Aktivno sudjelovanje u europskim mrežama mobilnosti</p> <p>Značajan broj nastavnog osoblja i studenata dolazi iz Republike Hrvatske (20%)</p> <p>Studijski programi pokrivaju mnogo znanstvenih područja</p> <p>Suradnja s mnogim institucijama u inozemstvu</p>	<p>Slabosti</p> <p>Ograničeni i nedovoljni financijski resursi</p> <p>Nedovoljna zastupljenost internacionalizacije</p> <p>Nedovoljan broj studijskih programa na engleskom jeziku</p> <p>Studijski programi na lokalnom jeziku nisu privlačni stranim studentima</p> <p>Nesustavan pristup internacionalizaciji na fakultetskoj razini</p> <p>Mal postotak realiziranih mobilnosti studenata i osoblja</p>
Eksterna okolina	<p>Prilike</p> <p>Financiranje kroz fondove i programe EU</p> <p>Aktivnije uključivanje u međunarodne znanstvene i istraživačke projekte</p> <p>Povećanje regionalne i međunarodne suradnje u području izvođenja nastave i znanosti na temelju bilateralnih sporazuma</p>	<p>Prijetnje</p> <p>Konkurencija s ostalim sveučilištima na kojim se izvode slični studijski programi</p> <p>Financiranje aktivnosti na internacionalizaciji nije jasno definirano</p> <p>Ostvarenja u internacionalizaciji nisu jasno i potpuno formalno vrednovana</p>

Izvor: <http://stint-project.net/pages/publications-project> (Publikacija: Reports and SWOT analysis of BH partners, pristup 31. 1. 2018. godine)

Dakle, na temelju provedenog istraživanja primjenom anketiranja Sveučilište u Mostaru je identificiralo osnovne snage i slabosti, prilike i prijetnje u pogledu internacionalizacije. Autori ističu da ni u kojem pogledu identificirani aspekti ne odražavaju njihova stajališta niti mišljenja, već su rezultati SWOT analize preuzeti u cijelosti i bez intervencija sa službenih stranica STINT projekta. Kao osnovne snage u vezi s internacionalizacijom ističu se aktivno sudjelovanje u europskim mrežama mobilnosti, znanstvena i akademska raznovrsnost i pokrivenost te suradnja s mnogim akademskim i sveučilišnim institucijama u inozemstvu. S druge strane, ograničeni i nedovoljni financijski resursi, jezične barijere u pogledu mobilnosti i izvođenja studijskih programa su identificirane kao najznačajnije slabosti Sveučilišta u Mostaru. Kada se raspravlja o prilikama i prijetnjama iz eksterne okoline, mogućnosti financiranja kroz europske programe i pristup fondovima EU, te povećanje regionalne i međunarodne suradnje u području izvođenja nastave i znanosti na temelju bilateralnih sporazuma su naznačene kao značajne prilike za unaprjeđenje internacionalizacije na Sveučilištu u Mostaru. S druge strane, nejasno i nepotpuno formalno vrednovanje ostvarenja u internacionalizaciji je osnovna prijetnja koja demotivirajuće utječe prije svega na ostvarenje i realizaciju međunarodnih mobilnosti. Jedna od bitnih koristi istraživanja provedenog u okviru STINT projekta jest i konsolidirana SWOT analiza koja zapravo predstavlja komparativnu analizu snaga i slabosti, te prilika i

prijetnji identificiranih na svim javnim sveučilištima u Bosni i Hercegovini (vidjeti tablicu 8.). U pogledu komparativne analize i identifikacije ključnih i zajedničkih snaga i slabosti, te prilika i prijetnji, naznačene su i određene metodološke napomene:

„komparativna analiza u pogledu internacionalizacije provedena je s ciljem utvrđivanja i grupiranja najvažnijih prednosti, slabosti, mogućnosti i prijetnje svih osam (8) javnih sveučilišta;

u odnosu na prilike nije bilo moguće provesti dublju analizu jer su neke institucije prilike koje su zapravo snage;

u izradi strategija treba obratiti pažnju na neka specifična obilježja nekih od sveučilišta.“⁷

Tablica 8. – SWOT analiza u vezi internacionalizacije na javnim sveučilištima u BiH

	Pozitivno	Negativno
Interna okolina	<p>Snage</p> <p>Iskustvo u međunarodnim projektima</p> <p>Svjesnost o važnosti internacionalizacije za visokoškolske institucije</p> <p>Formalno postojanje ureda za međunarodnu suradnju koje razvija i podupire međunarodne aktivnosti</p>	<p>Slabosti</p> <p>Ograničeni i nedovoljni financijski resursi</p> <p>Nedovoljno znanje stranih jezika studenata, te nastavnog i nenastavnog osoblja</p> <p>Niska motivacija studenata za mobilnost (ideja o pokretljivosti bez jasnog cilja, nedostatak novca, strah da je daleko od doma / obitelji, nedostatak podrške nastavnog osoblja, nejasne koristi stečene mobilnošću)</p>
Eksterna okolina	<p>Prilike</p> <p>Sredstva i različiti izvori financiranja za visoko obrazovanje dostupni su kroz EU (Erasmus +, CEEPUS, Mevlana, Erasmus Mundus, IPA, Fulbright, Cmepius, DAAD, AUF, ESSE, EAAS, Horizon 2020 ..)</p> <p>Niski troškovi života u Bosni i Hercegovini i povoljni troškovi studija</p> <p>Zemljopisni položaj grada</p> <p>Povećanje ili intenziviranje regionalne i međunarodne suradnje s okolišem (visoka učilišta, industrija, istraživačke skupine, vlasti ...)</p>	<p>Prijetnje</p> <p>Javne vlasti nisu dovoljno spremne za pristup europskim programima razmjene i međunarodnim projektnim fondovima</p> <p>Važnost internacionalizacije još uvijek nije dovoljno prepoznata od glavnih dionika.</p> <p>Nedostatak sustavne obuke dionika, podizanje svijesti o pitanjima koja se odnose na internacionalizaciju visokog obrazovanja i razvoj nastavnog i istraživačkog rada na međunarodnoj razini</p> <p>Odlazak stručnjaka („brain drain“)</p> <p>Nedovoljno financiranje za internacionalizaciju / Teškoća u korištenju sredstava</p>

Izvor: <http://stint-project.net/pages/publications-project> (Publikacija: Komparativna analiza internacionalizacije, pristup 31. 1. 2018. godine)

Kao osnovne snage u vezi s internacionalizacijom ističu se iskustvo u međunarodnim projektima, te formalno postojanje ureda za međunarodnu suradnju koje razvija i podupire međunarodne aktivnosti. S druge strane, ograničeni i nedovoljni financijski resursi, jezične barijere i nedovoljna motivacija su identificirani kao najznačajnije slabosti javnih sveučilišta u Bosni i Hercegovini. Kada se raspravlja o prilikama i prijetnjama iz eksterne okoline, mogućnosti financiranja kroz europske programe i pristup fondovima EU, povećanje regionalne i međunarodne suradnje te niskih troškova života u Bosni i Hercegovini su naznačene kao značajne prilike za unaprjeđenje internacionalizacije na javnim sveučilištima u Bosni

⁷ <http://stint-project.net/pages/publications-project> (Publikacije: Komparativna analiza internacionalizacije, pristup 31. 1. 2018. godine).

i Hercegovini. S druge strane, nedovoljno financiranje za internacionalizaciju te nedovoljna svjesnost o važnosti internacionalizacije su osnovne prijetnje u pogledu internacionalizacije. Rezultati pokazuju da Sveučilište u Mostaru dijeli najznačajnije slabosti i prijetnje, te djelom i snage i prilike u pogledu internacionalizacije. Ipak treba istaknuti određene snage i prilike koje su specifične za Sveučilište u Mostaru. Naime, Sveučilište u Mostaru je jedino javno sveučilište u Bosni i Hercegovini koje baštini jezik i kulturu hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini. S druge strane, visoka razina i daljnje mogućnosti razvoja internacionalizacije s partnerskom Republikom Hrvatskom jesu prilika koja je specifična jedino za Sveučilište u Mostaru. Ove aspekte Sveučilište u Mostaru treba dodatno potencirati i intenzivirati s ciljem razvoja internacionalizacije.

Rezultati provedene kvalitativne analize trebaju biti osnova za izradu adekvatne i primjerenе strategije internacionalizacije, kao dijela ukupne strategije razvoja, koja će biti u funkciji sveukupnog razvoja Sveučilišta u Mostaru te razvoja međunarodne percepcije Sveučilišta u Mostaru kao nositelja europskih kulturoloških i akademskih vrijednosti.

4. Zaključak

Proces internacionalizacije visokog obrazovanja na Sveučilištu u Mostaru, koji je započeo europskim projektima, a svoju potvrdu dobio usvajanjem Bolonjske deklaracije, uvelike je pridonio i usvajanju europskog identiteta ove visokoškolske ustanove. Važnost institucija visokog obrazovanja pri europskom odgoju visokoobrazovanih građana je neupitna na zacrtanom putu Bosne i Hercegovine prema Europskoj uniji.

Sveučilište u Mostaru, posebno zadnjom promjenom menadžmenta Sveučilišta, je posvećeno jačanju internacionalizacije i svih njezinih oblika kao jednom od strateških ciljeva razvoja Sveučilišta. Iako analizirani podaci aspekata internacionalizacije u radu pokazuju značajnu tenziju rasta, prostora za napredak na ovome području ima jako puno. Sveučilištu u idućem razdoblju preostaje donošenje nove strategije, te podizanje internacionalizacije na jedan viši stupanj koji će uz mobilnost uključivati i sve druge odrednice internacionalizacije, a nadasve već navedenu internacionalizaciju „kod kuće“. Napredak Sveučilišta u velikoj mjeri ovisiti će o ispunjavanju zacrtanih ciljeva na ovome polju, kako bi ova institucija postala dio globalnog svijeta, ali i činitelj utjecaja na institucionalne politike Bosne i Hercegovine.

Literatura

- [1] Brooks, R., Waters, J., Student Mobilities, Migration and the Internationalization of Higher Education, 2011.
- [2] Dankić, I., Zbornik radova Hrvati Bosne i Hercegovine - nositelji europskih vrijednosti, Neum, 2017.
- [3] Maringe, F., Foskett N., Globalization and Internationalization in Higher Education: Theoretical, Strategic and Management Perspectives, 2012.
- [4] <http://www.sum.ba/hr/statut-sveucilista-u-mostaru>
- [5] <https://www.sensepublishers.com/media/475-higher-education-in-turmoil.pdf>
- [6] <http://stint-project.net/pages/publications-project>